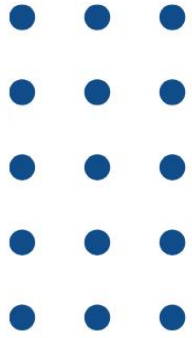

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

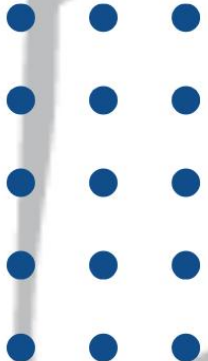
TEISMŲ PRAKTIKOS APŽVALGA

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

2026

RUGSĖJIS

TURINYS

I. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	4
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas.....	4
BK 132 straipsnio 1 dalies taikymas	4
<i>Dėl kaltės.....</i>	<i>4</i>
BK 260 straipsnio 1 dalies taikymas	4
<i>Dėl kitokio narkotinių medžiagų platinimo</i>	<i>4</i>
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo laikymasis.....	5
BPK 326 straipsnio 5 dalies 5 punkto nuostatų laikymasis.....	5
<i>Dėl apeliacinės instancijos teismo teisės priimti apkaltinamąjį nuosprendį panaikinus nutartį taikyti priverčiamąsias medicinos priemones</i>	<i>5</i>
II. CIVILINĖS BYLOS	8
Sutarčių teisė	8
<i>Dėl rangovo pareigų ir įrodinėjimo naštos paskirstymo byloje dėl civilinės atsakomybės taikymo</i>	<i>8</i>
Civilinio proceso teisė	9
<i>Dėl bylos nagrinėjimo ribų susiaurinimo, ekspertų išvados vertinimo, bylinėjimosi išlaidų paskirstymo ir trečiųjų asmenų dalyvavimo</i>	<i>9</i>
Vykdymo procesas	11
<i>Dėl vykdomojo rašto išdavimo ir baudos dydžio nustatymo bei jos skyrimo pagal teismo sprendimą patvirtinti sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių</i>	<i>11</i>
<i>Dėl teismo sprendimo priverstinio vykdymo ypatumų ir teismo diskrecijos spręsti dėl baudos mažinimo</i>	<i>12</i>

I. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 132 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl kaltės

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje asmuo buvo nuteistas už tai, kad jis per du kartus nukentėjusiajam, buvusiam sunkaus neblaivumo laipsnio, suleido narkotinės medžiagos – karfentanilio, tai sukėlė ūmų apsinuodijimą karfentaniliu, dėl to nukentėjusysis mirė (BK 132 straipsnio 1 dalis). Nuteistojo gynėjas kasaciniu skundu nesutiko su apeliacinės instancijos teismo išvada dėl jo ginamojo pripažinimo kalto pagal BK 132 straipsnio 1 dalį, teigdamas, kad jo ginamasis negalėjo numatyti, jog nuo suleistos narkotinės medžiagos nukentėjusysis mirs.

Kasacinis teismas sutiko su apeliacinės instancijos teismo išvada, kad nuteistasis pagal savo asmenines savybes, turimą gyvenimišką patirtį suprato, jog dėl jo veiksmų gali grėsti pavojus nukentėjusiojo sveikatai ar gyvybei, nors ir nenumatė, kad narkotinių medžiagų suleidimas pasibaigs mirtimi. Tai konstatuodamas apeliacinės instancijos teismas vertino ir rėmėsi paties nuteistojo parodymais, taip pat byloje nustatytais aplinkybėmis, kad tiek nuteistasis, tiek liudytojas įspėjo nukentėjusįjį apie tai, kad geriau nevartoti narkotinių medžiagų esant neblaiviam. Byloje taip pat nustatyta, kad nuteistasis, pats vartodamas karfentanilį, nukentėjusiajam jo prašymu suleido narkotinės medžiagos – karfentanilio – du kartus. Akivaizdu, kad, pats vartodamas tokią pačią narkotinę medžiagą, nuteistasis iš vartojimo patirties turėjo ir galėjo numatyti, jog karfentanilio suleidimas antrą kartą yra pavojingas ir gali baigtis mirtimi. Taigi teisėjų kolegija nusprendė, kad byloje pagrįstai konstatuota, jog nuteistasis veikė esant nusikalstamam nerūpestingumui.

Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, kasacinis teismas nuteistojo gynėjo kasacinio skundo argumentus dėl netinkamo BK 132 straipsnio 1 dalies taikymo atmetė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. rugsėjo 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-144-628/2026

BK 260 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl kitokio narkotinių medžiagų platinimo

Pirmiau nurodytoje baudžiamojoje byloje nuteistojo gynėjas kasaciniu skundu taip pat nesutiko su apeliacinės instancijos teismo išvada dėl narkotinės medžiagos – karfentanilio – platinimo (BK 260 straipsnio 1 dalis). Kasatorius pritarė pirmosios instancijos teismo išvadoms, kad narkotinės medžiagos suleidimas kitam asmeniui jo prašymu nėra išskiriamas kaip atskiras alternatyvus veiksmas, kurio atlikimas užtraukia baudžiamąją atsakomybę pagal

BK 260 straipsnio 1 dalį, ir kad byloje nėra nustatyta bei įrodyta, jog kaltinamasis perdavė mirusiajam narkotinę medžiagą, kuri jam ir buvo suleista.

Kasacinis teismas nesutiko su pirmosios instancijos teismo vertinimu ir pritarė apeliacinės instancijos teismo nuosprendyje padarytoms išvadoms, nurodydamas, kad nors byloje ir nenustatyta, jog nuteistasis, duodamas nukentėjusiajam narkotinę medžiagą – karfentanilį, už tai būtų gavęs kokį nors atlygį, tačiau jo veiksmai – narkotinės medžiagos karfentanilio perdavimas (pavaišinimas) – patenka į kitokio narkotinių ar psichotropinių medžiagų platinimo apibrėžimą. Apeliacinės instancijos teismas kaltinamąjį nuteisė už narkotinės medžiagos įgijimą, gabenimą ir jos platinimą, pasireiškusių jos suleidimu nukentėjusiajam. Vien už narkotinės medžiagos įgijimą ir gabenimą, nenustačius tikslo ją platinti, šioje byloje kaltinamojo nebūtų galima nuteisti pagal BK 260 straipsnio 1 dalį, tačiau jis atliko kitą veiksmą, užtraukiantį baudžiamąją atsakomybę pagal BK 260 straipsnio 1 dalį, – kitaip platino narkotinę medžiagą. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad teismų praktikoje yra aiškiai įtvirtinta, kad kitokiu narkotinių (ar psichotropinių) medžiagų platinimu laikomi ir tokie veiksmai, kai tokių medžiagų turėtojas jų suleidžia kitam to prašančiam asmeniui. Būtent tai, atlikęs išsamų įrodymais pripažintų duomenų viseto vertinimą ir vadovaudamasis suformuota teismų praktika, šioje byloje nustatė apeliacinės instancijos teismas.

Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, kasacinis teismas nuteistojo gynėjo kasacinio skundo argumentus dėl netinkamo BK 260 straipsnio 1 dalies taikymo atmetė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. rugsėjo 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-144-628/2026

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo laikymasis

BPK 326 straipsnio 5 dalies 5 punkto nuostatų laikymasis

Dėl apeliacinės instancijos teismo teisės priimti apkaltinamąjį nuosprendį panaikinus nutartį taikyti priverčiamąsias medicinos priemones

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje pirmosios instancijos teismas, bylą išnagrinėjęs bendrąja tvarka, pasitarimų kambaryje pripažino asmenį nepakaltinamu ir nutartimi paskyrė jam priverčiamąją medicinos priemonę – ambulatorinį stebėjimą psichikos sveikatos centre. Atskiros nutarties pradėti priverčiamųjų medicinos priemonių taikymo procesą teismas nepriėmė. Apeliacinės instancijos teismas, pagal prokurorės skundą išnagrinėjęs bylą ir nusprendęs, kad asmuo nepagrįstai pripažintas nepakaltinamu, panaikino šią nutartį ir, vadovaudamasis BPK 326 straipsnio 5 dalies 5 punktu, priėmė apkaltinamąjį nuosprendį.

Kasacinis teismas, naudodamasis įgaliojimais peržengti skundo ribas, kai nustatytų pažeidimų ištaisymas gali palengvinti nuteistojo teisinę padėtį, įvertino apeliacinės instancijos teismo teisę priimti tokį sprendimą. Teisėjų kolegija nurodė, kad BPK 326 straipsnyje nustatytos sprendimų rūšys priklauso nuo to, ar apeliacine tvarka nagrinėjamas skundas dėl nuosprendžio, ar dėl nutarties. Išnagrinėjęs bylą dėl apskųstos nutarties, taikoma šio straipsnio 5 dalis, kurios 5 punkte nurodyta galimybė panaikinti nutartį ir priimti naują

sprendimą tiesiogiai neįtvirtina teisės priimti apkaltinamąjį nuosprendį, panaikinus nutartį dėl priverčiamųjų medicinos priemonių taikymo.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad apžvelgiamoje byloje negalima vadovautis kasacine nutartimi baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-135-648/2016, kurioje išaiškinta, kad apeliacinės instancijos teismas, panaikindamas nutartį nutraukti bylą BPK 3 straipsnio 1 dalies 9 punkto pagrindu, gali priimti apkaltinamąjį ar išteisinamąjį nuosprendį, kai, be kita ko, pirmosios instancijos teismas bylą išnagrinėjo iš esmės, paduotas skundas pabloginti asmens teisinę padėtį ir byla apeliacinės instancijos teisme išnagrinėta BPK nustatyta tvarka, nes procesas joje abiejų instancijų teismuose vyko bendrąja tvarka, neįsiterpus priverčiamųjų medicinos priemonių taikymo procesui. Dėl šio esminio procesinės situacijos skirtumo ankstesnėje nutartyje pateiktas išaiškinimas nagrinėjamoje byloje neturi precedento galios.

Kasacinis teismas pabrėžė, kad BPK 326 straipsnio 5 dalies 5 punktas turi būti aiškinamas atsižvelgiant į priverčiamųjų medicinos priemonių taikymo proceso paskirtį ir ypatumus. Šiuo procesu siekiama užtikrinti pavojingas veikas padariusių asmenų sveikatos apsaugą, gydymą bei kitus gyvybiškai svarbius interesus ir apsaugoti visuomenę nuo galimų naujų pavojingų veikų. Priverčiamosios medicinos priemonės derina gydymą ir valstybės prievartą, tačiau nėra bausmė. Asmens psichikos sutrikimo pobūdis ir laipsnis lemia tiek taikytinų priemonių parinkimą, tiek jo procesinių teisių įgyvendinimo būdus; įstatymas taip pat nustato papildomas procesines teises šeimos nariams ir artimiesiems giminaičiams. Todėl specialiųjų šio proceso taisyklių nesilaikymas negali būti laikomas vien formaliu pažeidimu.

Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį ir į skirtingą įrodinėjimo dalyką. Pagal BPK 395 straipsnį, priverčiamųjų medicinos priemonių taikymo procese nustatomos baudžiamojo įstatymo uždraustos veikos padarymo aplinkybės, ar ją padarė konkretus asmuo, jo psichikos sveikatos būklė, elgesys prieš veiką ir po jos, padarytos žalos pobūdis bei dydis. Nepakaltinamo asmens kaltės forma ir rūšis nėra šio proceso įrodinėjimo dalykas. Teismas nesprendžia jo kaltės klausimo, o išsprendžia BPK 401 straipsnyje nurodytus klausimus ir procesą užbaigia priimdamas atitinkamą BPK 403 straipsnyje nustatytą nutartį.

Sistemiškai vertindamas BPK nuostatas, kasacinis teismas pažymėjo, kad, pasikeitus išvadai dėl asmens pakaltinamumo ir priverčiamųjų medicinos priemonių taikymo proceso pagrįstumo, įstatymas numato bylos grąžinimą į ankstesnę proceso stadiją. Antai, jeigu apeliacinės instancijos teisme paaiškėja, kad nuteistasis veikos padarymo metu sirgo arba iki nuosprendžio priėmimo pirmosios instancijos teisme susirgo psichikos liga ir jam turėjo būti taikomos priverčiamosios medicinos priemonės, nuosprendis panaikinamas ir byla perduodama iš naujo nagrinėti teismui pagal BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 punkto c papunktį. BPK 326 straipsnio 5 dalies 4 punkte numatytas bylos perdavimas prokurorui, kai paaiškėja BPK 403 straipsnio 1 dalies 5 punkte nustatytas pagrindas. Šis pagrindas nustatomas, kai asmuo nepripažįstamas nepakaltinamu arba jo psichikos sutrikimas nėra toks, dėl kurio nebūtų galima skirti bausmės. Tačiau BPK tiesiogiai nereglamentuoja, kokį sprendimą turi priimti apeliacinės instancijos teismas, nustatęs, kad priverčiamųjų medicinos priemonių taikymo procesas nepagrįstai pradėtas pirmosios instancijos teismo iniciatyva ir (ar) nepagrįstai priimta nutartis dėl asmens nepakaltinamumo bei šių priemonių taikymo. Teisėjų kolegija tai pripažino baudžiamojo proceso teisinio reguliavimo spraga. Jos buvimas negali kliudyti teismui vykdyti teisingumo. Nors teismui paprastai nepripažįstama teisė taikant analogiją užpildyti spragas, susijusias su pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių ribojimu,

baudžiamojo proceso įstatymas nedraudžia, esant teisiniam pagrindui, nesureguliuotas procedūrinės formos nustatyti taikant analogiško pobūdžio normas.

Teisėjų kolegija išaiškino, kad iš esmės analogiškoms procesinėms situacijoms negali būti taikomi skirtingi procedūriniai reikalavimai. Apeliacinės instancijos teismas, priėjęs priešingas išvadas dėl asmens pakaltinamumo ir priverčiamųjų medicinos priemonių taikymo proceso pagrįstumo, turi grąžinti bylą į tą stadiją, kurioje šis procesas nepagrįstai inicijuotas. Jeigu BPK 393 straipsnio 1 dalyje nurodytos aplinkybės nepagrįstai nustatytos ikiteisminio tyrimo metu, byla, pagal BPK 326 straipsnio 5 dalies 4 punktą, perduodama prokurorui iš naujo tirti. Jeigu jos nepagrįstai nustatytos nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme, pagal įstatymo analogiją taikomas BPK 326 straipsnio 5 dalies 2 punktas: nutartis taikyti priverčiamąsias medicinos priemones panaikinama, o byla grąžinama pirmosios instancijos teismui nagrinėti bendrąja tvarka. Tokį sprendimą lemia ir asmens procesinių teisių apsauga. Priverčiamųjų medicinos priemonių taikymo procese sprendimas paprastai priimamas iš esmės neištyrus visų ar dalies įrodymų, susijusių su kaltės forma ir rūšimi. Šių klausimų išsprendimas tik apeliacinės instancijos teisme gali suvaržyti teisę į gynybą ir rungtynišką procesą. Bylos grąžinimas pirmosios instancijos teismui sudaro prielaidas ištaisyti fakto ir teisės klaidas, užtikrina teismų instancinės sistemos paskirties įgyvendinimą bei asmens teisę į tinkamą teismo procesą.

Kasacinis teismas konstatavo, kad apžvelgiamoje byloje nebuvo teisinio pagrindo panaikinti nutartį taikyti priverčiamąją medicinos priemonę ir priimti naują apkaltinamąjį nuosprendį. BPK 326 straipsnio 5 dalyje nenumatyto sprendimo priėmimas pripažintas esminiu baudžiamojo proceso pažeidimu pagal BPK 369 straipsnio 3 dalį, nes sukliudė išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą nutartį. Teisėjų kolegija taip pat nustatė, kad pirmosios instancijos teismas nesilaikė priverčiamųjų medicinos priemonių taikymo proceso reikalavimų: bylą išnagrinėjęs pagal bendrąsias proceso taisykles, tik pasitarimų kambaryje priėmė nutartį pripažinti asmenį nepakaltinamu ir taikyti jam priverčiamąją medicinos priemonę. Nustatęs BPK 393 straipsnio 1 dalyje nurodytas aplinkybes, teismas turėjo priimti nutartį pradėti šių priemonių taikymo procesą pagal BPK 394 straipsnio 1 dalies 2 punktą ir toliau bylą nagrinėti bei sprendimą priimti laikydamasis BPK 400 ir 401 straipsnių reikalavimų.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad, nustačius esminius apeliacinės instancijos teismo padarytus pažeidimus, byla paprastai pagal BPK 382 straipsnio 5 punktą perduodama iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka, tačiau nagrinėjamu atveju toks sprendimas pailgintų procesą ir prieštarautų jo operatyvumo, ekonomiškumo bei teisės į teisingą teismą principams. Dėl to, atsižvelgdama į nurodytus argumentus, teisėjų kolegija kasacinį skundą tenkino iš dalies, pagal įstatymo analogiją taikydama BPK 382 straipsnio 3 punktą, panaikino abiejų instancijų teismų procesinius sprendimus ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. rugsėjo 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-143-976/2026

II. CIVILINĖS BYLOS

Sutarčių teisė

Dėl rangovo pareigų ir įrodinėjimo naštos paskirstymo byloje dėl civilinės atsakomybės taikymo

Ieškovas (pirkėjas) prašė teismo priteisti iš atsakovės (pardavėjos) turtinės ir neturtinės žalos atlyginimą. Ieškovas nurodė, kad saulės elektrinės pirkimo–pardavimo ir įrengimo sutartyje (toliau – Sutartis) nustatytais sąlygomis ir terminais atsakovė įsipareigojo perduoti ieškovui nuosavybės teise saulės elektrinę ir organizuoti jos sumontavimo, bandymų ir paleidimo darbų atlikimą ieškovo naudai, parengti projekcinę dokumentaciją, o ieškovas įsipareigojo sudaryti sąlygas atlikti šiuos darbus, priimti saulės elektrinę ir sumokėti Sutartyje nurodytą kainą. Ieškovas prašė taikyti atsakovei sutartinę civilinę atsakomybę ir atlyginti nuostolius, atsiradusius dėl to, kad atsakovės ieškovui parduota saulės elektrinė neveikia tinkamai (atsijunginėja dėl įtampos šuolių tinkle) ir dėl to pagamina mažiau elektros energijos, nei pagal savo galingumą turėtų pagaminti. Atsakovė teigė, kad dėl tinklo suderinamumo vertinimo nebuvo atskirai susitarta ir ji neturėjo pareigos saulės elektrinę įrengti taip, kad šios veikimas būtų suderintas su elektros tinklu.

Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai sutiko su atsakovės pozicija ir ieškinį atmetė, nusprendę, kad ieškovas neįrodė saulės elektrinės gedimų ar trūkumų, ir padarė išvadą, kad didžioji dalis teismo eksperto konstatuotų trūkumų yra susiję su ieškovo jau turimo elektros tinklo charakteristikomis, jo konfigūracija ir pan.

Kasacinis teismas nurodė, kad atsakovė, įsipareigojusi ne tik parduoti saulės elektrinę, bet ir parengti projekcinę dokumentaciją bei organizuoti elektrinės sumontavimo, bandymų ir paleidimo darbus, prisiėmė pareigą užtikrinti, kad įrengta elektrinė būtų tinkama naudoti pagal savo paskirtį. Šios pareigos vykdymas negali būti vertinamas atskirai nuo konkrečių elektros tinklo, prie kurio tokia elektrinė įrengiama, techninių savybių vertinimo. Todėl atsakovė, kaip profesionali šios srities dalyvė, turėjo įvertinti aplinkybes, galinčias daryti įtaką įrengiamos saulės elektrinės veikimui, ir, nustačiusi, kad esamo elektros tinklo konfigūracija gali lemti netinkamą elektrinės veikimą, apie tai informuoti ieškovą bei imtis priemonių tinkamam rezultatui pasiekti. Rangovo pareiga užtikrinti rezultato kokybę apima ir pareigą įsitikinti, ar pasirinktoje įrengimo vietoje egzistuoja techninės galimybės pasiekti sutartą galingumą.

Dėl įrodinėjimo naštos paskirstymo kasacinis teismas pažymėjo, kad ieškovas turi įrodyti garantiniu laikotarpiu nustatyto saulės elektrinės defekto faktą, dėl šio defekto patirtų nuostolių faktą ir dydį bei ryšį tarp defekto ir šių nuostolių, o atsakovė, siekdama išvengti atsakomybės, turi įrodyti, kad defektas atsirado dėl CK 6.697 straipsnio 3 dalyje nurodytų aplinkybių.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino teismų procesinius sprendimus ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. rugsėjo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-114-421/2026

Civilinio proceso teisė

Dėl bylos nagrinėjimo ribų susiaurinimo, ekspertų išvados vertinimo, bylinėjimosi išlaidų paskirstymo ir trečiųjų asmenų dalyvavimo

Ieškovas Egipto Arabų Respublikos pilietis ieškiniu prašė teismo priteisti iš atsakovės Lietuvos Respublikos, atstovaujamos Valstybinės ligonių kasos (toliau – VLK), turtinės ir neturtinės žalos atlyginimą. Ieškovas nurodė, kad 2022 m. lapkričio 20 d. jis Valstybės sienos apsaugos tarnybos (toliau – VSAT) pareigūnų buvo sulaikytas Baltarusijos ir Lietuvos pasienyje, perkeltas į VSAT Varėnos rinktinės Druskininkų užkardą (toliau – Druskininkų užkarda) ir apgyvendintas moduliname namelyje. Iki atvykimo į Lietuvos Respubliką ir sulaikymo ieškovas daugiau nei 10 dienų buvo miške esant minusinei temperatūrai ir patyrė pėdų nušalimus. Dėl pėdų nušalimų ieškovas kreipėsi į Druskininkų užkardos pareigūnus ir buvo nuvežtas į Druskininkų ligoninę. Ieškovo vertinimu, VSAT pareigūnai neužtikrino visų gydytojų rekomendacijų vykdymo. Kai ieškovas buvo laikomas Druskininkų užkardoje, VSAT pareigūnai nebuvo pasitelkę vertėjo, kad galėtų paaiškinti ieškovui apie jo sveikatos būklę. Gydytojai nesiaiškino, kokiomis sąlygomis laikomas ieškovas, o VSAT pareigūnai nesiteiravo, ar faktinės apgyvendinimo sąlygos yra tinkamos ieškovo sveikatos būklės priežiūrai užtikrinti. Ieškovas nuo 2022 m. lapkričio 20 d. iki 2022 m. lapkričio 28 d. buvo sulaikytas valstybės institucijų, todėl jo likimas priklausė nuo VSAT ir gydymo įstaigų gydytojų sprendimų. Kadangi šios institucijos buvo atsakingos už ieškovo sveikatos priežiūrą, tai jos ir privalėjo bendradarbiauti tarpusavyje, siekdamos ieškovui užtikrinti geriausią gydymą.

Pirmosios instancijos teismas sprendimu ieškinį atmetė. Apeliacinės instancijos teismas nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.

Kasacinis teismas nurodė, kad pirmosios instancijos teismas byloje pareiškė ieškinį išnagrinėjo tik sveikatai padarytos žalos aspektu, taikydamas specialiąsias teisės normas, o kitą ieškinio dalį (dėl VSAT pareigūnų veiksmų (neveikimo) atmetė. Šiam pirmosios instancijos teismo vertinimui pritarė ir apeliacinės instancijos teismas. Tokiu būdu bylą nagrinėję teismai iš esmės nenustatė, ar ieškovą ir VSAT (valstybę) sieja materialieji teisiniai santykiai, iš kurių ieškovas kildino reikalavimo teisę, ir ar jo reikalavimo teisė dėl sveikatai padarytos žalos, nepatenkančios į specialaus teisinio reguliavimo apimtį, atlyginimo yra pagrįsta. Bylą nagrinėję teismai taip pat turėjo motyvuotai vertinti galimą ieškovo laisvės apribojimą, juolab kad ieškinyje ir vėliau proceso metu ieškovas nurodė su tuo susijusius argumentus. Ši aplinkybė yra teisiškai reikšminga nustatant valstybės pareigų ieškovui turinį ir ribas, be kita ko, ir teisės į sveikatos priežiūrą požiūriu. Bylą nagrinėjusiems teismams teko pareiga įvertinti ieškinyje išdėstytas faktines aplinkybes, susijusias su Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 3 ir 14 straipsnių taikymu nagrinėjamai situacijai, ir padaryti motyvuotas išvadas dėl Konvencijos nuostatų laikymosi. Šiame kontekste reikšmingas ne tik ieškovui teiktų sveikatos priežiūros paslaugų kokybės ir priežastinio ryšio su patirtais sužalojimais (amputacija) aspektas, bet ir tai, ar bendrai kompetentingų valstybės institucijų ir pareigūnų elgesys su gana sunkios sveikatos būklės asmeniu, įskaitant

materialines jo laikymo sąlygas, kuriomis jis buvo priverstas gydytis ambulatoriškai pasienio užkardoje, pasiekė Konvencijos 3 ir 14 straipsnių taikymo ribą ir ar sukėlė šių nuostatų pažeidimą.

Nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismo nutartimi byloje skyrus teismo medicinos deontologinę ekspertizę, ją buvo pavesta atlikti biudžetinei įstaigai Valstybinei teismo medicinos tarnybai. Kasacinis teismas nurodė, kad teismo eksperto pareigos įtvirtintos Teismo ekspertizės įstatyme. Ekspertizės akto dalių turinys turi atitikti proceso įstatymų, Teismo ekspertizės įstatymo reikalavimus. Kasacinis teismas pažymėjo, kad byloje atliktos ekspertizės akte neatsispindi išsamus medicinos duomenų ištyrimas ir motyvuotas jų vertinimas, išvados stokoja pagrindimo. Iš tokio tiriamosios dalies turinio bei padarytų išvadų nėra galimybės būtų nagrinėjančiam teismui pasiekti pagrįsto įsitikinimo laipsnį dėl atliktos teismo ekspertizės gautų faktinių duomenų – taikytos gydymo taktikos įvertinimo, o tai neatitinka įstatyme įtvirtintų reikalavimų eksperto išvadai. Pagal CPK 219 straipsnyje įtvirtintą teisinį reguliavimą, jeigu eksperto išvada yra nepakankamai aiški ar neišsami, teismas gali paskirti papildomą ekspertizę, tačiau šiomis procesinėmis priemonėmis būtų nagrinėję teismai nepasinaudojo, nors ieškovas ir teikė procesinį prašymą skirti pakartotinę ekspertizę. Atsižvelgdamas į tai, kasacinis teismas pripažino teisiškai nepagrįsta apeliacinės instancijos teismo išvadą, kad pirmosios instancijos teismas neturėjo pagrindo nesiremti šiuo įrodymu. Kasacinis teismas pažymėjo, kad teismų išvados grįstos tik teismo ekspertizės akto išvadomis, neatlikus šio akto turinio atitikties įstatymo reikalavimams vertinimo, o tai nesuderinama su įrodymų tyrimo ir vertinimo taisyklėmis.

Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad vienas iš ypatumų nagrinėjant paciento sveikatai padarytos žalos (turtinės ir neturtinės) atlyginimo bylas siejamas su dalyvaujančių byloje asmenų rato apibrėžimu. Pagal Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo (toliau – PTŽSAJ) 25 straipsnio 1 dalį, tokio pobūdžio bylose atsakovas yra valstybė, atstovaujama Vyriausybės įgaliotos institucijos (VLK). Specialusis įstatymas nenustato taisyklių dėl trečiųjų asmenų – gydymo įstaigų įtraukimo į teisminį procesą, todėl byloje vadovaujamosi bendrosiomis CPK nuostatomis. Trečiųjų asmenų, nepareiškiančių savarankiškų reikalavimų, institutas paciento sveikatai padarytos žalos atlyginimo bylose negali būti pasitelktas siekiant gauti bylai reikšmingus faktinius duomenis. Tokių duomenų gavimas užtikrinamas naudojantis bendrosiomis CPK 177 straipsnyje įtvirtintomis įrodinėjimo priemonėmis ir Vyriausybės įgaliotai institucijai įgyvendinant specialias jai PTŽSAJ 25 straipsnio 2 dalyje nustatytas teises. Nustatęs, kad teismo sprendimas byloje neturės įtakos minėtų asmenų materialiosioms teisėms ir pareigoms, teismas turėtų pašalinti juos iš bylos, *mutatis mutandis* taikydamas bylinėjimosi išlaidų atlyginimo paskirstymo, kai byla baigiama nepriimant teismo sprendimo dėl ginčo esmės (CPK 94 straipsnio 1 dalis), taisykles.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino teismų procesinius sprendimus ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-79-943/2026

Vykdymo procesas

Dėl vykdomojo rašto išdavimo ir baudos dydžio nustatymo bei jos skyrimo pagal teismo sprendimą patvirtinti sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių

Byloje vienas iš tėvų prašė išduoti vykdomąjį raštą dėl teismo sprendimu patvirtintos nevykdomos bendravimo su vaikais tvarkos ir 9 000 Eur baudos išieškojimo.

Pirmosios instancijos teismas išdavė vykdomąjį raštą dėl bendravimo tvarkos ir 3 000 Eur baudos. Apeliacinės instancijos teismas šį procesinį sprendimą paliko nepakeistą.

Kasacinis teismas išaiškino, kad santuokos nutraukimo pasekmių sutartis nėra tapati taikos sutarčiai. Todėl kai nevykdoma teismo sprendimu patvirtinta santuokos nutraukimo pasekmių sutartis, vykdomasis raštas išduodamas kaip dėl įsiteisėjusio teismo sprendimo pagal CPK 646 straipsnio 1 dalį, o ne pagal šio straipsnio 3 dalį, reglamentuojančią vykdomojo rašto išdavimo tvarką pagal teismo patvirtintą taikos sutartį. Be to, kasacinis teismas pažymėjo, kad išduodant vykdomąjį dokumentą CPK 646 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka nėra sprendžiamas klausimas, ar tinkamai vykdoma teismo sprendimu patvirtinta sutartis dėl santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių sutarimu. Pagal CPK 771 straipsnio 6 dalį, teismo sprendimo nevykdymo faktas nustatomas ne vykdomojo rašto išdavimo metu, bet specialia tvarka sprendžiant dėl teismo sprendimo nevykdymo fakto ir nevykdymą nulėmusių priežasčių, kartu išsprendžiant procesinių sankcijų taikymo klausimą. Taip pat kasacinis teismas pabrėžė, kad dėl teismo sprendimu patvirtintos sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių sąlygų, neturinčių vykdytinumo savybės, negali būti išduodamas vykdomasis raštas. Kasacinis teismas konstatavo, kad nors pirmosios instancijos teismas tinkama tvarka sprendė vykdomojo rašto išdavimo klausimą, tačiau šį klausimą išsprendė netinkamai, nes vykdomasis raštas buvo išduotas ir dėl tų teismo sprendimu patvirtintos santuokos nutraukimo pasekmių sutarties sąlygų, kurios neturi vykdytinumo savybės ir negali būti vykdomos priverstinai.

Kasacinio teismo vertinimu, vien tai, kad bauda už teismo sprendimo, kuriuo nustatyta bendravimo su vaiku tvarka, nevykdymą skiriama išieškotojo naudai, neleidžia pripažinti, kad šalys yra laisvos susitarti dėl tokios baudos dydžio. Šis aiškinimas nedraudžia šalims susitarti dėl kitokių nuostolių atlyginimo, tačiau tai nedaro įtakos baudos skyrimui tokio pobūdžio bylose pagal CPK 771 straipsnio 6 dalies nuostatas. CPK 771 straipsnio 6 dalyje įtvirtintos baudos paskirtis, kai nevykdoma teismo sprendimu patvirtinta bendravimo su vaiku tvarka, – užtikrinti veiksmingą teismo sprendimu patvirtintų bendravimo teisių įgyvendinimą. Šia bauda iš esmės siekiama daryti finansinį spaudimą tam iš tėvų, kuris kliudo įgyvendinti teismo patvirtintą bendravimo tvarką, o ne išimtinai kompensuoti kitos šalies galimai patirtus nuostolius. Teismų praktikoje suformuluoti tokios baudos skyrimo kriterijai taip pat neleidžia jos pripažinti nuostolių atlyginimu. Tačiau tai nereiškia, kad sprendžiant klausimą dėl nuostolių, patirtų dėl nevykdomo asmeninio pobūdžio teismo sprendimo, atlyginimo neturi būti atsižvelgiama į CPK 771 straipsnyje nustatyta tvarka paskirtos baudos dydį. Kai nukentėjusioji šalis pareiškia reikalavimą dėl nuostolių atlyginimo, teismas, sprenddamas klausimą dėl nuostolių, dydžio turi atsižvelgti į CPK 771 straipsnyje nustatyta tvarka paskirtos baudos dydį ir šią baudą įskaityti į susidariusių nuostolių sumą. Vis dėlto šalis, siekdama, kad jai būtų kompensuoti teismo sprendimo nevykdymu padaryti nuostoliai, taip pat ir tuo atveju, kai už prievolės nevykdymą šalių susitarimu bauda įtvirtinta sutartyje dėl santuokos

nutraukimo pasekmių, turi kreiptis su savarankišku ieškiniu dėl tokio baudos priteisimo. Toks reikalavimas negali būti sprendžiamas teismo vykdomojo rašto išdavimo metu.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino teismų nutartis ir bylos dalį dėl vykdomojo rašto išdavimo vienkartinę 3 000 Eur baudai išieškoti nutraukė, o bylos dalį dėl vykdomojo rašto išdavimo perdavė iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. rugsėjo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-68-684/2026

Dėl teismo sprendimo priverstinio vykdymo ypatumų ir teismo diskrecijos spręsti dėl baudos mažinimo

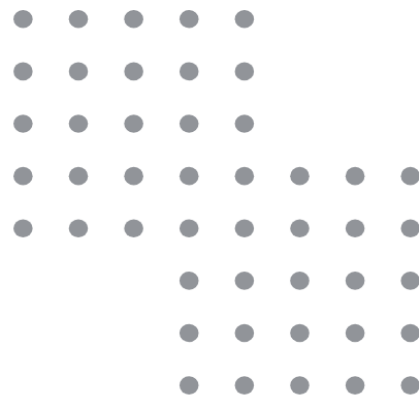
Byloje pareiškėja prašė sumažinti teismo jai skirtą baudą už teismo sprendimo pašalinti savavališkos statybos padarinius nevykdymą. Pareiškėja nurodė, kad, iki jai pašalinant savavališkos statybos padarinius, susidarė virš 50 000 Eur baudos suma.

Pirmosios instancijos teismas nutartimi netenkino pareiškėjos prašymo sumažinti teismo paskirtą baudą. Apeliacinės instancijos teismas nutartimi panaikino pirmosios instancijos teismo nutartį ir bylą pagal pareiškėjos prašymą dėl teismo skirtos baudos sumažinimo nutraukė, nusprendęs, kad įsiteisėjusiu teismo sprendimu paskirta bauda nebegali būti peržiūrėta.

Kasacinio teismo vertinimu, vien tai, kad bauda paskirta įsiteisėjusiu teismo procesiniu sprendimu, nesudaro pagrindo pareiškėjos prašymo sumažinti baudą palikti nenagrinėto ar, šiai aplinkybei paaiškėjus vėliau, bylą nutraukti. Kasacinis teismas išaiškino, kad teismas, gavęs skolininko, teismo procesiniu sprendimu įpareigoto sumokėti baudą už nepiniginio pobūdžio teismo sprendimo nevykdymą, prašymą paskirtą baudą (vienkartinę ar periodinę) sumažinti dėl itin sunkios skolininko finansinės padėties, turi nustatyti skolininko turtingumą ir finansinę padėtį, jo išlaikomus asmenis ir kitus reikšmingus kriterijus, darančius įtaką skolininko galimybei sumokėti jam skirtą baudą, kartu vertindamas ir baudos proporcingumą padarytam pažeidimui. Nustatęs šiuos reikšmingus kriterijus ir akivaizdų teismo už nepiniginio pobūdžio teismo sprendimo vykdymą paskirtos baudos neproporcingumą, teismas gali sumažinti skirtą baudą. Kasacinis teismas pažymėjo, kad teisiškai reikšmingų faktų, sudarančių pagrindą sumažinti skolininkui skirtą baudą dėl akivaizdaus neproporcingumo, visumą privalo įrodyti skolininkas.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir perdavė bylą šiam teismui nagrinėti iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. rugsėjo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-943/2026

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Teisės tyrimų grupė

Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo procesinių sprendimų santraukos, parengtos informavimo tikslu. Oficialius sprendimų tekstus galite rasti [Teisės aktų registre](#) arba [Lietuvos teismų informacinės sistemos \(LITEKO\) viešojo sprendimų paieškoje](#).

GYNĖJŲ G. 6, 01109 VILNIUS
TEL. +370 5 2 616 466
EL.P. LAT@TEISMAS.LT